

[Ragnhild Andersen.]

deres penge. Og betaler faderen ikke, eller lever han ikke, må pengene udlægges af det offentlige.

Jeg opfordrer til, at man i udvalget ser på disse vore ændringsforslag og forbedrer forsorgsloven i overensstemmelse med dem. I modsat fald må vi forbeholde os at vende tilbage til spørgsmålene ved anden behandling og eventuelt stille ændringsforslag dér.

Socialministeren (Bomholt): Jeg takker for den velvillige behandling, lovforslagene har fået fra alle sider.

Det ærede medlem hr. Kaj Andresen rejste spørgsmål om § 282 i forsorgsloven, og også det ærede medlem fru Ayoë Herbøl rejste et spørgsmål i tilknytning til forsorgsloven. Jeg vil finde det naturligt, at vi taler lidt nærmere om disse små problemer i det udvalg, der formentlig bliver nedsat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Kaj Andresen: Jeg foreslår, at de to lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udskydelse af revision af lov om forsorgslovens § 257 vedrørende taleledende.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1805, fremsættelsen i tidenden sp. 2644).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Hjortnæs: Den højtærede socialminister foreslår revisionen af denne lov udskudt til folketingsåret 1960-61. Jeg forstår, at motiveringen er, at folkeskolens særundervisning er inde i en meget stærk udvikling, og at de endelige retningslinjer for gennemførelsen af denne undervisning først vil

kunne tilrettelægges, når det af undervisningsministeriet i august 1955 nedsatte udvalg vedrørende særundervisning har afgivet sin betænkning, og det må vel være rimeligt, at man afventer denne betænkning.

Det er rigtigt, at det lovforslag, man behandlede i 1954, alene omhandlede den undervisning, der blev givet efter forsorgsloven, men baggrunden var jo den, at rammerne for undervisningen på statens institut for taleledende var sprængt; ventelisten var stadigt voksende og var i 1953 helt oppe på 1 204, og ventetiden var mange gange 2 år. For at klare dette mente man, at et langt større antal end dengang burde behandles og undervises af lokalt praktiserende talelærere og i folkeskolens særklasser, og at statens taleinstitut så kunne beskæftige sig med de mere og særlig vanskelige tilfælde. Man var ligeledes mig bekendt enig om, at det var ønskeligt, at undervisningen i den udstrækning, det var muligt, foregik i nærheden af pågældendes hjem, hvorved miljøforandringen kunne undgås. For at få dette forhold forbedret var det, man vedtog at gøre disse udgifter til statsudgifter.

Jeg går ud fra, at de ændringer, der blev vedtaget i 1954, har været medvirkende til, at man har kunnet høste erfaringer på områder, der er fyldt med problemer, og ligeså håber jeg, at det har været medvirkende til en lettere adgang til uddannelse af de nødvendige lærere og lægevidenskabelige medarbejdere på disse områder. Det må ligeledes have hjulpet noget med den særundervisning, der foregår i folkeskolen. Spørgsmålet er blot, om samarbejdet skolerne imellem er tilfredsstillende.

Udvalget, der i 1954 arbejdede med loven, fremhævede over for den daværende højtærede minister, at alt, hvad der kunne overføres til den almindelige folkeskole, burde overføres, og at denne lov kun skulle betragtes som dækning for de svære tilfælde, og hvor det var umuligt på anden måde at skaffe kvalificeret undervisning. Jeg spørger derfor den højtærede minister, om der har vist sig vanskeligheder med at få kommunerne til at påtage sig de udgifter til folkeskolen, som denne undervisning medfører. Jeg tænker her særlig på de ordblinde. Det er vist rigtigt at sige, at på et

[Hjortnæs.]

tidspunkt, da vi på alle områder skaber mulighed for, at folk kan uddanne sig og udvide deres kundskaber, vil det være rimeligt, at man for disse særlig vanskeligt stillede medborgere søger at gennemføre så gode forhold som muligt; menneskeligt set vil det være en absolut betingelse for, at de kan komme til at leve som normale samfundsborgere. Det vil derfor være af særlig stor interesse, om den højtærede minister kan give oplysning om, hvilke resultater og erfaringer ændringerne af 1954 har givet, og om ministeren kan give den positive oplysning, at man til næste år kan forvente et lovforslag.

Med disse bemærkninger kan jeg på mit partis vegne give tilslutning til lovforslaget.

Skov Jørgensen: I lov nr. 197 af 11. juni 1954 bemyndiges socialministeren til at give regler for indberetning om og undervisning af talelidende, ordblinde og sværere tilfælde af læsesvaghed, og det pålægges staten at betale de udgifter, forstanderne for de to taleinstitutter finder nødvendige i forbindelse hermed, alt sammen hvad angår elever, der ikke skal behandles på taleinstitutterne, men kan undervises af lokale talelærere.

Vi er efterhånden vænnet til bemyndigelses- og rammelove, men jeg går vist ikke for vidt, når jeg klassificerer denne som usædvanlig i henseende til at give minister og administration frie hænder med hensyn til en lovs anvendelse og udgifterne i forbindelse med dens gennemførelse.

Forslaget om forlængelse af loven begrundes i manglende udbygning af folkeskolens særundervisning. Det er en forenkling af problemstillingen. Hvis man i 1954 havde pålagt folkeskolen at løse opgaven og havde givet folkeskolen samme økonomiske vilkår, som er angivet her, så havde vi efter min opfattelse været længere fremme i dag. Det er jo sådan, at taleinstitutterne i vid udstrækning løser opgaverne i forbindelse med denne lov ved at gøre brug af folkeskolens lærere dertil. Der er blot ikke nok af dem, og så må man for forsorgens regning lade børnene og for så vidt også de unge rejse undertiden flere mil til talelærere. Hovedproblemet både

for forsorgen og for folkeskolen ligger derfor i mangelen på tilstrækkelig mange kvalificerede til at give taleundervisning, og heri må den reelle begrundelse for, at vi ikke har kunnet udbygge denne særundervisning i folkeskolen så godt som ønskeligt, søges.

Jeg mener også, at det, at loven gav kommunerne indtryk af, at opgaven blev løst af andre og uden udgift for kommunerne, har spillet nogen rolle med hensyn til at sinke udbygningen. Det ligger nu klart, at folkeskolen skal undervise alle talehæmmede i den undervisningspligtige alder, der ikke kræver kombineret medicinsk-pædagogisk behandling på et af vore taleinstitutter, og derefter er problemet indsnævret til at få tilstrækkelig mange talelærere uddannet. For øvrigt dukker der et nyt og ganske stort behov op i forbindelse med udbygningen af eksternatskoler og hjælpeskoler.

Det har hidtil været sådan, at uddannelsen har været et halvt år og førte til autorisation af Den almindelige danske Lægeforening. Jeg er enig i, at denne halvprivate uddannelse havde visse mangler, men de lærere, der blev uddannet på denne måde, gjorde og gør fyldest, og der er fra lægelig side givet udtryk for, at denne uddannelse stadig ville være forsvarlig.

Når vi nu i en situation, hvor vi mangler talelærere, går med til en forlængelse af kursustiden og dermed nedsættelse af uddannelseskapaciteten, finder jeg anledning til at appellere til alle, der har indflydelse herpå, også den højtærede socialminister, om at søge de forhåndenværende uddannelsesmuligheder udnyttet helt ud, også selv om det i de nærmest kommende år stiller ekstraordinært store krav til de implicerede institutioner — jeg tænker især på taleinstitutterne og disses forstandere, som i denne forbindelse må trække det store læs.

Som sagt, læreruddannelsen er nøglen til løsning af de problemer, der begrundes udsættelsen af denne lovs revision, og det er derfor glædeligt, at uddannelsen nu kommer i gang fra 1. september. Vi er dermed et skridt nærmere udbygningen af folkeskolens og dermed også forsorgens undervisning på disse områder.

Jeg nævnte lovens økonomiske side. Jeg vil gerne bede den højtærede socialminister

[Skov Jørgensen.]

nu eller ved anden behandling oplyse, hvad man ved lovens fremsættelse skønnede at udgifterne ville blive — der var dengang, så vidt jeg husker, regnet med en merudgift på 700 000 kr. — men i særlig grad ville jeg gerne have, at den højtærede socialminister oplyste, hvad udgifterne blev.

I forbindelse med den økonomiske side af lovens administration finder jeg grund til at pege på det ejendommelige, at talelærere, der kan have færre forudsætninger for undervisning af læsehæmmede end de specielt uddannede læseklasselærere, får en anden betaling end disse for samme arbejde. Det står at læse i socialministeriets cirkulære af 30. september 1954. Jeg finder ikke den pågældende bestemmelse rimelig og beder den højtærede socialminister se på cirkulæret.

Med disse bemærkninger giver jeg for så vidt udtryk for, at der er grundlag for en revision af loven, men vi vil gerne bøje os for den højtærede socialministers ønske om at se tiden an endnu et år. Det vil sikkert ikke være sådan, at forholdene til den tid er afklaret. Det første hold af talelærere fra Danmarks lærerhøjskole vil endnu ikke være uddannet til den tid, lærermangelen vil stadig give samme vanskeligheder som nu, men lad os tales ved om et år. Et af de gladelige tegn på en heldig udvikling har været det stigende samarbejde mellem folkeskolens særundervisning og taleinstitutterne. Der ligger heri en udvikling, som er værd at afvente, og jeg vil gerne begrunde vor tilslutning til udsættelsen i ønsket om, at dette samarbejde kan finde ind i en egnet praksis før lovens revision. En heldig udformning af dette samarbejde er for os at se noget helt afgørende for en god løsning af undervisningen af talehæmmede og børn og unge med læsevanskeligheder. Vi giver altså fra vor side tilslutning til lovens forlængelse.

Gertie Wandel: Den lov af 1954, hvis revision vi i dag vil udskyde, bragte væsent-

lige ændringer i flere forhold inden for forsorgen for de talelidende. Udgifterne til ambulans behandling af talelidende blev overtaget af staten, hvorved kommunerne blev fritaget for dem; tvangsbestemmelserne bortfaldt, og sværere tilfælde af ordblindhed og læsesvaghed blev underkastet samme regler som tilfælde af talelidelser. Socialministeren blev derudover bemyndiget til at fastsætte nye regler for indberetning af de forskellige tilfælde af lidelser.

Trods disse nye regler for indberetning til særfor sorgen blev det under behandlingen af lovforslaget dengang fra forskellig side, bl. a. af mit partis ordfører, det ærede medlem fru Erna Sørensen, fremhævet, at al undervisning af denne art, der kunne overføres til den almindelige folkeskole, burde overføres dertil, og bestemmelsen om lovens revision i året 1958-59 blev indsat, netop for at man kunne tage stilling til, om folkeskolen havde løst problemerne på tilfredsstillende måde.

Når den højtærede socialminister i dag begærer revisionen udsat, er det imidlertid såre forståeligt. For det første har det udvalg, som den højtærede minister som undervisningsminister selv nedsatte i 1955 vedrørende særundervisningen, endnu ikke afsluttet sit arbejde, og for det andet skulle bestemmelserne i skoleloven om særundervisning i folkeskolen for børn med talelidelser, svagt syn, svag hørelse, små evner eller læsevanskeligheder først træde i kraft i 1958. Mit parti kan derfor fuldt ud tilslutte sig den højtærede socialministers bemærkning ved fremsættelsen af lovforslaget om, at det under disse omstændigheder i dag ikke vil være muligt at nå frem til en klar afgrænsning af særfor sorgen og folkeskolens opgaver med hensyn til de talelidende og de ordblind. Vi har ydermere ligesom det ærede medlem hr. Skov Jørgensen vore tvivl om, at en tilfredsstillende udbygning af folkeskolens særundervisning overhovedet vil vise sig næste år. Det er nemlig som fremhævet først og sidst et spørgsmål om de nødvendige lærer-

[Gertie Wandel.]

kræfter, og man kan med god grund frygte, at de endnu ikke til næste år vil være til stede i tilstrækkeligt antal.

Mit parti hilser derfor med megen glæde, at udvalget vedrørende særundervisning har afgivet en foreløbig betænkning, som muliggør, at statens uddannelse af talelærere begynder allerede den 1. september i år med 1 års uddannelse på statens lærerhøjskole. Den hidtidige halvårslige uddannelse, som var autoriseret af Den almindelige danske Lægeforening, bortfalder nu, men det er betryggende at vide, at de mange gode lærere, der allerede er uddannet under denne ordning, fortsætter deres gerning fremover. Medens retten endnu sidder, så længe der endnu ingen afgørelse er truffet om afklaringen mellem folkeskolen og særforsorgen, er det en salomonisk afgørelse, at tilsynet med denne nye uddannelse skal varetages af 3 repræsentanter for socialministeriet og 3 for undervisningsministeriet.

Ligesom det ærede medlem hr. Skov Jørgensen håber mit parti meget stærkt på en stærk udbygning af uddannelsen af talelærere. Det er gode ansættelsesbetingelser, der ved tilsynsloven af 1949 er sikret talelærerne. De bliver ansat som viceinspektører med nedsat timetal. Der står ikke i den ny skolelov som i den tidligere skolelov, at det kun er, når forholdene tillader det, at særundervisning af hæmmede børn skal foregå. Nu er den et faktum, og folkeskolen er allestedsnærværende, således at børnene, som det ærede medlem hr. Hjortnæs fremhævede, ikke længere skal foretage lange rejser. Det betyder, at de overalt inden for skolevæsenet kan blive hjulpet, undtagen i de sværeste tilfælde, hvor statens taleinstitut må træde til. Denne undervisning i folkeskolen vil kræve overordentlig mange talelærere.

Dertil kommer, at vi om forhåbentlig kort tid får gennemført undervisningspligt for åndssvage og andre særlig svagt begavede. Til denne undervisning vil der også blive brug for et meget stort antal talelærere. Det bliver disse talelæreres virke, som skal danne grundlaget for hele den store udvikling, vi drømmer om ved indførelsen af den ny oplæring af de mange stærkt hæmmede børn og unge.

Mit parti håber derfor på, at udvalget ved-

rørende denne særundervisning i folkeskolen meget snart må afgive betænkning, og tiltræder helt den højtærede socialministers forslag om en udsættelse af lovens revision.

Else Zeuthen: Jeg skal ikke komme ind på spørgsmålet om, hvorvidt det ville have været muligt på nuværende tidspunkt at være længere fremme med taleundervisningen i folkeskolen eller med uddannelsen af flere talelærere. Jeg skal blot udtrykke som mit partis overbevisning, at uddannelsen af talelærere må fremmes mest muligt, så at man kan komme en stor gruppe af hæmmede børn til hjælp. Som forholdene er, finder vi imidlertid, at forslaget om udskydelse af revision af loven er vel motiveret, og vi vil derfor stemme for lovforslaget.

Ayoø Herbol: Retsforbundet kan tilslutte sig, at vi udskyder revisionen af loven om forsorgslovens § 257 vedrørende talelidende til folketingsåret 1960-61.

Petra Petersen: Kommunisterne kan tiltræde det foreliggende lovforslag.

Socialministeren (Bomholt): Det er jo ikke så forfærdelig mange år siden, vi for alvor fik øje på alle de læsebesværedes vanskeligheder og deres problemer. Vi har taget behandlingen af spørgsmålene op, og vi ønsker vel fra alle sider i tinget at finde frem til den bedst tænkelige løsning.

Det ærede medlem hr. Hjortnæs spurgte mig, hvordan det gik med ordblindeundervisningen. Det er mit indtryk, at der arbejdes på det brede, og at der arbejdes godt, og jeg har ikke mindst et indtryk af, at forældrene er ved virkelig at forstå betydningen af denne sags rette løsning. Jeg får ret hyppigt besøg af mennesker, der har opdaget, at deres børn lider af ordblindhed, og bevidstheden herom og om, at der findes midler til afhjælpning af denne lidelse, har været til stor lettelse for dem.

Hele dette arbejde hviler på et vekselspil mellem undervisningsministeriet og socialministeriet, og det er mit indtryk, at der til dato har været et godt samarbejde. Jeg har besøgt et par af vore institutioner for talelidende, og overalt, hvor jeg er kommet, har jeg modtaget et indtryk af et virkelig fint samarbejde mellem specialisterne på

[Socialministeren.]

vore institutioner og den danske lærerstand som helhed. Jeg tror ikke, at der her kan være noget at klage over.

Så kan man spørge, hvordan fremtiden vil arte sig. Foreløbig har vi fundet en form for uddannelsen, som skulle blive tilfredsstillende. Både det ærede medlem hr. Skov Jørgensen og det ærede medlem fru Gertie Wandel omtalte det kursus, der nu starter den 1. september, henhørende under statens lærerhøjskole — det skyldtes mit forslag — og i praksis er det henlagt til socialministeriets institutioner, dér, hvor specialisterne nu engang findes. Jeg ville tro, at vi nok skal kunne gennemføre en effektiv uddannelse på det grundlag, der her er skabt. At man så må tage visse betalingsformer op til revision er nok muligt. Ordblindelærerne lønnes med taksten for den lokale aften-skoleundervisning fra kommunen plus 20 pct. Det er nu slet ikke nogen ringe timebetaling, og jeg kan ikke tro, at denne timebetalings lidendehed skulle bevirke, som det ærede medlem hr. Skov Jørgensen søgte at antyde, at der ikke var kommet den gang i ordblindeundervisningen landet over, som der efter det ærede medlems opfattelse måske kunne være kommet. Jeg var i det hele taget lidt usikker på, hvorvidt det ærede medlem hr. Skov Jørgensen fortrinsvis talte som undervisningsministeriets embedsmand eller som medlem af partiet venstre. Det er ikke altid helt let at dele sig mellem de interesser, man skal repræsentere.

Det ærede medlem var utilfreds med ministerens bemyndigelse, og jeg forstod, at det ikke mindst var den bemyndigelse, som sigter mod betalingen for sociale foranstaltninger, det ærede medlem var utilfreds med. Vi kan ikke klare denne fremtidige undervisning uden virkelig at have lægen med og virkelig at have den særlig kyndige lærer med, og vi må for de svære tilfælde vedkommende også have socialministeriet med. I de svære tilfælde må der finde en lægelig-psykologisk behandling sted, og lidelser som ganespaltning og andre meget indgribende fysiske onder må nødvendigvis behandles på særinstitutioner. Mit indtryk er, at de institutioner, vi i dag har under socialministeriet, er af virkelig fin karakter.

Men som sagt, nu går vi ind i denne foreløbige ordning, og så ser vi, hvordan det arter sig til næste år.

Skov Jørgensen: Jeg skal bare kort kvittere for den ejendommelige og særegne polemik, som der synes at være mellem den højtærede socialminister og mig, hver gang vi diskuterer i denne sal, med at sige, at den højtærede socialminister helt ud kan være sikker på, at hvad jeg siger fra denne talerstol, siger jeg som repræsentant for partiet venstre, hvis der ikke er givet besked om, at der er for egen regning, og anden måde kan jeg ikke udtale mig på her.

Angående det rent saglige, nemlig betalingen for disse timer, var det, jeg ankede over, at der var to forskellige aflønningsmåder for nøjagtigt det samme arbejde. Hvordan lønnen skal være, om den er for høj eller for lav, det søgte jeg ikke at tage stilling til her; det kan vi måske vende tilbage til, når jeg optræder i anden egenskab.

Socialministeren (Bomholt): Har det ærede medlem da tænkt at optræde i en tredje egenskab?

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om sygehusvæsenet m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2145, fremsættelsen i tidenden sp. 3235).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den under punkt 6 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om statsstøtte til behandling og pleje af tuberkulose m. m.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2141, fremsættelsen i tidenden sp. 3235).

Lovforslagene sattes til forhandling.